

Havi ongantíð kett meg

sigur Hervør Guttesen, ið er bóndakona, útbúgvinn innan trygging, kommunalpolitikari og listakona í Bø

Tórdur Jóansson

- Tú hevur ikki altíð búð í Bø, Hervør?

- Nei, eg varð fødd í Miðvági undir krígunum, men búði part av barnaárunum í Vestmanna. Áðrenn skúlaaldur kom eg aftur til Miðvágs, har eg gekk í skúla. 15 ára gomul fór eg til Havnar, fyrst í húspláss; men seinni arbeiðið eg á Bacalao. Gjörðist so lærlingur á tryggingarfelagnum TRYGD, sum just nú er latið upp aftur, og gekk á handilsskúla um kvøldið. Giftist um hetta mundið og fekk fyrra sonin. Vit høvdu so matvøruhandilin Oman Stóragarð í Havn; men í 1976 fluttu vit til Bíggjar, tí maður mín var vorðin bóndi har.

- Hvussu var at gerast bóndakona í Bø?

- Tað dámda mær væl. Maður mín Jóan Hendrik festi Niðristovugarð 7. oktober 1975; og so bygd vit garðin upp. Sethúsin vórðu umbygd, og vit finga okkum nýtt fjós; men í 1982 fór eg at arbeiða á Tryggingarsambandinum í Miðvági og var har í 10 ár. Tók tryggingarútbúgving á Tryggingarháskúlanum í Danmørk, meðan eg ar-

beiði, og tók tær ymisku próvtøkurnar har.

- Hevur tú tikist við annað enn bóndaskap og trygging?

- Ja, mær hevur altíð dámt væl at bundið og seymað, og hesum havi eg gjørt nógv av, eins og eg havi teknað, alt tað, eg minnst. Og tá ið eg misti starvið í Tryggingarsambandinum, fór eg rættiliga í holt við hetta, heldur enn at falla í fátt. Var til dømis á skeiði hjá MBF í 1994 og á listaháskúla í Holbæk, har eg lærði ómetaliga nógv, tí lærararnir vóru so stak fyrirkomandi og dugnaligir.

- Tú hevur verið í kommunalpolitiskum arbeiði fleiri ár?

- Í 1988 spurdi onkur, um eg ikki vildi stilla upp til bygdaráðsval í Bíggjar kommunu, sum fevnir um Bø og Gásadal; men eg segði nei. Tey grenjaðu, og tað endaði við, at eg varð stillað upp; tí tú kanst jú ikki nokta. Eg segði tó, at varð eg vald, so fingi tey meira skatt. Tó fekk eg um 50% av atkvøðunum og havi sitið í bygdaráðnum síðani, stundum sum formaður.

- Var hetta áhugavert kortini?

- Spennandi. Og ein av

bjóðing, haldi eg. Serliga at vera formaður; men tá er nógv at gera, tí hjálparfólk er einki í so litlari kommunu. Mest áhugavert hevur kanska verið at sitið sum limur í stýrinum fyri Føroya Kommunufelagi alla tíðina; og har siti eg enn. Fyrst vóru seks limir, so nýggju.

- Umboðar tú Bíggjar kommunu har?

- Ert tú býttur; nei. Eg siti har sum umboð fyri felagskommunurnar í Vágum.

- Hvat fevnir virki hjá hesum felagskommunum?

- Í hesum felagsskapi eru allar kommunurnar í Vágum og Mykines, og virkið fevnir um stórmál, ið hevur við allar kommunurnar at gera. Eitt nú læknaviðurskipti, farleiðina um Vestmannaund og tilfíkt. Vit áttu at havt eina felags umhvørvisnevnd; men hetta er ikki komið upp á pláss enn.

- Hví just umhvørvisnevnd?

- Tí tað hevði virkað betur undir einum, enn tá ið málið liggir hjá einstøku kommunum. Annars hava vit oljuráðgevara saman við sunnaru helvt av Suðuroy; og hetta er sjálvsagt í sambandi við komandi frálavinnuna.

- Hvussu metir tú Føroya Kommunufelag í dag?

- Tað byrjaði so væl við øllum kommununum í Føroyum; men skjótt fór Havnin burtur úr. Tað er tó ikki óvanligt í grannalondum heldur, at høvudsstaðir og stórbýir ikki eru uppi í slíkum felagsskapum. Kortini kann tað tykjast heldur lóg, ið, at so nógvur størri kommunur hava tikið seg burtur úr kommunufelagnum, tí vanliga eru tað just tær, sum tala mest um solidaritet. Tær tóku seg burtur úr av eini bagatell, og felagið gjörðist munandi veikari; nú starvast til dømis einans hálvt skrivstovufólk; men fyrr var rættilig skrivstova við skrivara og skrivstovufólk. — Betri hevði verið at staðið saman ímóti landsstýrinum.

- Hvat heldur tú um atlæddu kommunusamleggingina?

- Sjálv havi eg altíð verið fyri slíkari samlegging; til dømis kundu Vágarnar væl verið lagdar saman í eina kommunu. Men nú eri eg meira ivingarsom, tí tær stóru kommunurnar hava ikki megnat at umsitið nógv væl, skuldi er stór og so framvegis; men hinvegin høvdu sosialar lógir og onn-

ur málsøki helst virkað betur, vóru eindirnar størri. Viðvíkjandi smærri kommununum haldi eg tó, at tað er skeivt at áleggja teimum hægri skatt samstundis, sum tær fáa minni ávirkan og minni burtur úr. Eisini beri eg ótta fyr, at staðbundna fólkastýrið ella nær-demokratið verður skert.

- Tú nevndi frítíðartriv í áðni?

- Ja, mær hevur altíð dámt væl pensil og havi ofta sitið og teknað og málað. So fyr, mær er tað einki nýtt ella ókent. Eisini fekk eg kunneleika til nakað av litlari á einum seymiskeiði í 1969; havi leingi málað dýkar, gardinur og tilfíkt. Tá ið eg so varð uppsøgd á tryggingini gjörðist eg kedd og ill og mátti hava okkurt annað at triva í. Og hóast eg havi ommubørn, seyð, neyt og mangt annað um meg, so hevði eg hug til at gera meira við soverðið, sum stundir ikki vóru til áður; nevniliga at tekna og mála.

- Hvat tilfar nýtir tú?

- Mest kol og akril; ikki olju. Og eg tekni og máli mest á lørift, men eisini á annað tilfar.

- Hevur tú havt framsýningar?

- Í fjør hevði eg framsýning

á Vestanstevnuni í Sørvági; og í oktober var framsýning í Smíðjuni í Litlúvík í Havn. Eisini sýndi eg fram í spari-kassanum í Sørvági, tá ið Føroya Sparikassi fylti runt herfyri.

- Nakrar framtíðarætlanir?

- Eg ætli ikki at stilla upp aftur til bygdaráðsval og fari sostatt úr kommunufelagnum og úr politikki. Tað er nóg leingi at hava verið uppi í slíkum í 12 ár; og eg var mestsum tveitt út í tað, eisini kommunufelagið. Tað er tungt og strævið at koma inn í, og helst er neyðugt at fáa høvi til at seta seg inn í tað eina tíð. Men ikki sita í allar ævir ...

- Hvat so?

- Eg fari at hugna mær, mála og annað, eg havi hug til. Eg havi ongantíð kett meg. Havi altíð havt ov-mikið at taka mær til. Eisini dæmar mær væl at lesa, serliga føroyskar bókur, tá ið friður er.

- Alt tað besta, Hervør, og takk fyr, prátíð.

- A sama hátt.

kjallaragreinin

Fólkastýri og yvirvöld

Tórdur Jóansson

Eín ávís andsøgn kann hómost í slíkari yvirskrift, tí í hugaheimi teirra flestu er yvirvaldið í einum samfelag tann fólkavaldi stovnur ella teir stovnar, sum stóru meirilutun av fólkunum velur við ávísnum millumbilum — ella stovnar, ið settir eru av slíkum fólkavaldum umboðum. Vit hugsa her um bygdaráð og býráð, løgting og fólkating, ið øll eru beinleiðis vald, øðrumegin; men um stovnar undir býráðum og lög-

tingi, landsstýrið og stovnar tess, ið øll eru óbeinleiðis vald ella sett av óbeinleiðis valdum fólkum, hinumegin.

Alt hetta er so tað, vit vanliga kalla yvirvöld ella myndugleikar. Men annað mál er, hvussu fólkareðislig slík skipan er, tá ið saman-um kemur — ella tá ið á stendur. Tí mong dømi eru um, at óbeinleiðis valdir ella settir stovnar, í summum førum eisini nevndir, gera beint tvørtur ímóti tí, sum meiriluti veljaranna vil ella ynskir. Treyðugt so, at illa slepst undan slíkum avgerðum í onkrum førum, har ógjørligt hevur verið í skundi at lata fólk allar munadyggjar, týðandi og kanska hálvuldar upplýsingar, sum avgerðir av hesum slag stundum byggja á.

Men tað tykist, sum ov nógvur slíkar avgerðir verða trýstar ígjøgnum, sama ger, hvør fyr, borgurmeður. — Ringt er at beina fyr, gaml-

ari síðvenju; og serliga politikarar, stovnar og embætismenn teirra undirmeta ofta dugnaskap og evni „vanliga fólksins“ at meta um, hugsa og koma til skilagóðar niðurstøður. Stundum skilabetri enn tær, ið upplástir menn í yvirvöldini eru førir fyr, at koma til.

Kanska hetta er ein atvoldin til tað drepani álvarsama álvarsemið, ið politikarar, sokallað vinnulívsmál, og onnur, ið ábyrgd skulu eittast at hava, hylja seg við. Mangan er líkt til, at slík fólk nýta hetta keðiliga álvarsemið sum verju fyr, egnum dugna- og máttloysi. Eín ávís vandi kann standast av at lástast at hava tamarhald og skil á øllum, tá ið veruleikin er hin mótsætt. — Men hví so ikki heldur siga sum er?

Sjálvsagt skal hetta ikki fatast sum ein áheitan á ábyrgdarfólk um bara at lata standa til og sláa alt upp í

glens. Tvørtur ímóti; men tað er ikki sørt vandamikið at geva fólk ein varhuga av, at alt er í lagi og at rætt verður borið at, tá ið eingin vísar er fyr, hesum. Ikki minst seinastu árin hava vit so dyggiliga fingið váttað, at hetta er just veruleikin. Nevniliga, at tað í mongum førum eru vantandi innlit og kunneleiki, skeivar avgerðir og avlagd mánagongd, ið hava elvt til búskaparligan og politiskan ruðuleika. Og at slíkt minskar um álitid á stýri, yvirvöld og myndugleikar skerst ikki burtur.

Úrslitið kann so gerast, at virðing, tign og bærileiki fána burtur, tá ið um myndugleikar og yvirvöld ræður; og fólk missa áhugan fyr, samfelagsmálum, tí „einki gerst kortini“. Bati er eingin at vænta. Áll gongur alvegis sína skeivu gongd. — Ikki er nóg mikið at seta í verk sokallaðar bygnaðarbroytingar, sum higar til ikki

hava borið stórvegis ávøkstur. Meginparturin av miðnámsútbúgvingum landsins lá lamin fleiri vikur í januar; og so lá postverkið lamið.

Bygnaðarbroytingar fremja ongur veruligar broytingar í sjálvum sær; men kunnu stundum gera stóðuna upp aftur meira fløkta og hópisleysa og arbeiðsgongdina trekari. Tað, sum um ræður, er broyting í hugburði. Oddafólk, vald ella sett, skuldu kanska roynt at verið meira lítillátin og eyðmjúk, minni stórlátar og dramlátar. Eitt sindur av speisemi, ikki minst sjálvspei, hevði gjørt góðan mun, eins og reiðiliga og opinleiki. Evnini til at viðganga brek — eisini hjá skipanini og sær sjálvum — hevði óivað bót munandi um mæti yvirvaldsins millum mánna.

So er tað álvarsemið. Eyðvitað eiga vit at meta álvarsliga um álvarsmál;

men eitt vet av skemti kann væl gerast just tað, ið vantar, skal knútur loysast. Einki og eingin eru so álvarslig, at ikki eitthvørt láturligt loðar uppi við. Og tað kemur meira enn so fyr, at vit seinni flenna í kiki at viðurskiptum, sum fyr, nøkrum árum síðani tókust og vórðu mett álvarsom út um alt mark.

Summi halda óivað, at just hesi viðurskipti tarna lítið framkomma fólkastýri okkara so mikið, at áhugin fyr, at taka lut í politiskum orðaskifti er minkaður seinastu árin. Gjógvin millum almenningin, sokallaða vanliga fólk, og yvirvöldina, politikarar, stýri og umsiting, er vorðin so djúp, at lítið veruligt samskipti fer fram.